

آزمایش‌های هسته‌ای و موشکی کره شمالی: دلایل و پیامدها

مهدی شاپوری*

اشاره:

پس از وقوع زلزله‌ای ۵/۱ ریشتری در یکی از مناطق شرقی کره شمالی در اواسط دی‌ماه ۱۳۹۴، دولت این کشور اعلام کرد که این زلزله مربوط به آزمایش موفقیت‌آمیز یک بمب هیدروژنی بوده است. یک ماه بعد، یعنی در اواسط بهمن، پیونگ‌یانگ با استفاده از یک موشک بالستیک با برد ۹۰۰۰ کیلومتر، ماهواره‌ای را به فضا پرتاب نمود. این اتفاقات باعث واکنش‌های زیادی در سطح جهان و بویژه در میان کشورهای همسایه کره شمالی شده است. در این نوشتار به دلایل و پیامدهای این دو اقدام کره شمالی پرداخته می‌شود.

مقدمه

روز ۶ ژانویه ۲۰۱۶ (۱۶ دی ۱۳۹۴) تلویزیون دولتی کره شمالی اعلام کرد که این کشور یک بمب هیدروژنی را به صورت «کاملاً موفقیت‌آمیز» آزمایش نموده و به این ترتیب توان هسته‌ای خود را به سطح بالاتری ارتقاء داده است. این چهارمین آزمایش هسته‌ای کره شمالی از سال ۲۰۰۶ و اولین آزمایش بمب هیدروژنی این کشور محسوب می‌شود. آزمایش بمب هیدروژنی، پیونگ‌یانگ را در میان قدرت‌های دارای بمب‌های حرارتی هسته‌ای^۱ قرار می‌دهد. البته تردیدهایی نیز در مورد صحت ادعای دولت کره شمالی دربارهٔ چنین آزمایشی وجود دارد. برخی معتقدند تکانه‌ای که ادعا می‌شود در اثر آزمایش بمب هیدروژنی ایجاد شده، قوی‌تر از تکانه ناشی از آخرین آزمایش هسته‌ای کره شمالی در سال ۲۰۱۳ نبوده است. کسانی که این استدلال را مطرح می‌کنند بر این باورند که وقوع زلزله

۵/۱ ریشتری در یکی از مناطق شرقی کره شمالی، ناشی از انفجار در سایت آزمایشی «پیونگی-ری»^۲ بوده است. یک ماه بعد، در روز ۷ فوریه (۱۷ بهمن ۱۳۹۴) بار دیگر کره شمالی خبرساز شد. این بار دولت این کشور اعلام کرد «به‌عنوان بخشی از برنامه فضایی صلح‌آمیز خود»، ماهواره کوانگمیونگسونگ-۳ را به فضا پرتاب نموده است؛ ماهواره‌ای که به نقل از تلویزیون کره شمالی «هر ۹۴ دقیقه یک بار به دور زمین می‌چرخد». با وجود این، آنچه باعث واکنش‌ها و نگرانی‌های جهانی شد نه خود ماهواره، بلکه موشک بالستیکی بود که با استفاده از آن، این ماهواره به فضا پرتاب شد. موشک مذکور یونها نام دارد و بُرد آن ۵۶۰۰ مایل، برابر با ۹۰۰۰ کیلومتر، است. هدف این نوشتار، بررسی دلایل و پیامدهای احتمالی این دو اقدام کره شمالی در سطوح داخلی، منطقه‌ای (شرق آسیا) و جهانی است.

دلایل آزمایش هسته‌ای و موشکی کره شمالی

آزمایش بمب هیدروژنی (در صورتی که صحت داشته باشد) و پرتاب ماهواره با استفاده از موشک با بُرد ۹۰۰۰ کیلومتر از سوی کره شمالی، دارای اهداف و دلایلی در هر دو سطح داخلی و خارجی است. در سطح داخلی، تداوم تلاش رهبر جوان کره شمالی برای تثبیت قدرت خود، استمرار توهم‌زایی در میان مردم کره شمالی

1. thermonuclear powers

2. Punggye-ri
3. Kwangmyongsong-4
4. Unha

موشکی انجام داده، که ۳ مورد آن از ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۶، یعنی در دوران کیم جونگ اون، اتفاق افتاده است.

همچنین کره شمالی تا کنون چهار آزمایش هسته‌ای صورت داده، که دو مورد آن در چهار سال دوران رهبری کیم جونگ اون بوده است. همان‌گونه که عنوان شد، استمرار توهم‌زایی در میان مردم کره شمالی در مورد قدرت کشورشان، از دیگر اهداف و دلایل آزمایش بمب هیدروژنی و پرتاب ماهواره با موشک بالستیک به فضا محسوب می‌شود. تداوم حیات حکومت کمونیستی-استبدادی کره شمالی در بیش از دو دهه بعد از فروپاشی نظام دوقطبی، عمدتاً مرهون همین رویکرد توهم‌زایی بوده است. حکومت کره شمالی که یکی از عقب‌مانده‌ترین و ناکارآمدترین رژیم‌های سیاسی در سطح جهان به‌شمار می‌رود، از هر ابزار و مسئله‌ای برای القاء توهم برتری خود در مقابل دشمنان بیرونی استفاده می‌کند. برای نمونه، در جریان جام جهانی ۲۰۱۴ برزیل، تلویزیون کره شمالی با هیجان اعلام کرد که تیم ملی فوتبال این کشور با شکست ژاپن، آمریکا و چین به فینال جام جهانی راه یافته و باید در بازی فینال برابر پرتغال بازی کند. این در حالی است که تیم فوتبال کره شمالی موفق به حضور در جام جهانی ۲۰۱۴ برزیل نشده بود.

از این منظر، اقدام به آزمایش بمب هیدروژنی و پرتاب ماهواره با موشک بالستیک با برد ۹۰۰۰ کیلومتر به فضا، در ادامه همان سیاست توهم‌زایی در مورد قدرت حکومت کره شمالی در میان مردم این کشور قابل بحث است. انحراف افکار عمومی از خشکسالی و قحطی شدیدی که

درباره قدرت کشورشان و انحراف افکار عمومی از اوضاع وخیم داخلی بویژه بحث خشکسالی و قحطی در این کشور، سه عامل بسیار مهم محسوب می‌شوند. در مورد مسئله اول یعنی تلاش رهبر جوان کره شمالی برای تثبیت قدرت خود در داخل کشور باید گفت در این نوع نظام‌ها معمولاً رهبران جدید برای نشان دادن اقتدار خود و تثبیت موقعیت خویش، دست به اقداماتی مانند تصفیه رقبا و مخالفان، اعمال سرکوب‌های شدید و یا هر نوع رفتار دیگری که برای آنها و جامعه تحت فرمانروایی‌شان نوعی حس اقتدار و عظمت را تداعی کند، می‌زنند.

«کیم جونگ اون» جوان، در طول ۴ سال و اندی که بر جایگاه رهبری کره شمالی تکیه زده، تا کنون چند تن از شخصیت‌های معروف و قدرتمند کره شمالی را به روش‌های مختلف از بین برده است. چانگ سونگ تانک (نظامی و سیاستمدار بلند پایه کره شمالی و شوهر عمه کیم جونگ اون)، جونگ یونگ جین (شوهر خواهر چانگ سونگ تانک و سفیر سابق کره شمالی در کوبا)، جانگ یونگ چول (برادرزاده چانگ سونگ تانک و سفیر سابق کره شمالی در مالزی)، هیون یونگ چول (وزیر دفاع سابق) و ری یونگ گیل (رئیس ستاد کل ارتش آزادی‌بخش خلق کره شمالی) از جمله برجسته‌ترین مقامات سیاسی و نظامی بوده‌اند که تا کنون به بهانه‌های مختلف مورد غضب رهبری جوان کره شمالی قرار گرفته و به شیوه‌های بعضاً وحشتناکی اعدام گشته‌اند. یکی دیگر از شیوه‌هایی که «کیم جونگ اون» تلاش کرده تا از طریق آن به تثبیت موقعیت داخلی خود بپردازد، جنگ و زورنمایی در مقابل دشمنان خارجی است.

در کشوری که مردمانش امکان ارتباط با جهان بیرون را ندارند و هنوز در تفکرات کمونیستی سیر می‌کنند و در نتیجه، فاقد درک درستی از وضعیت جهان هستند، یکی از ارکان اصلی مشروعیت رهبری، نشان دادن عزم و اراده جدی در مقابله با امپریالیسم است. این عزم و اراده با استفاده از شیوه‌هایی مانند لفاظی، ایجاد تنش‌ها و درگیری‌های نظامی و همچنین نمایش قدرت و توان نظامی برخورد با دشمنان و امپریالیست‌ها خود را نشان می‌دهد. کیم جونگ اون از زمانی که به قدرت رسیده تا کنون، همه این موارد را انجام داده است. هم برای دشمنان و امپریالیست‌ها خط و نشان‌های بسیار کشیده؛ هم تنش‌ها و درگیری‌های مرزی مقطعی با کره جنوبی ایجاد کرده و هم آزمایش‌های هسته‌ای و موشکی نسبتاً زیادی صورت داده است. از ۱۹۹۳ تا ۲۰۱۶ کره شمالی در مجموع ۷ مرتبه آزمایش

آزمایش بمب هیدروژنی و پرتاب ماهواره با موشک بالستیک با برد ۹۰۰۰ کیلومتر می‌کند. از این رو به نظر می‌رسد انجام این قبیل اقدامات از سوی حکومت کره شمالی، برای دور نگه داشتن افکار عمومی از مسائل اساسی و سرگرم نمودن آنها با مسائل حاشیه‌ای همچون ماجراجویی‌های نظامی و انحراف افکار عمومی از مسائل و مشکلات اصلی این کشور انجام می‌گیرد.

توهم خودبزرگ‌بینی را می‌توان از دیگر مبانی جهت‌دهنده به اقدامات حکومت کره شمالی برشمرد. رهبران نظام‌های فردی و استبدادی با توجه به جایگاه و اقتداری که در کشور خود دارند، معمولاً تصور نادرستی از نظام بین‌الملل و مسائل بین‌المللی دارند. در واقع آنها تصور می‌کنند همان جایگاهی که در داخل دارند را می‌توانند در نظام بین‌الملل نیز داشته باشند یا حتی ممکن است برای حفظ تصویری که نسبت به ابهت‌شان در داخل وجود دارد، اقدام به رفتارهای نامتعارفی در نظام بین‌الملل کنند. رهبران چنین نظام‌هایی برای فریفتن افکار عمومی داخلی، عامدانه تصویری را ایجاد می‌کنند، ولی به مرور زمان خودشان نیز در دام همان تصور ساختگی می‌افتند و این ممکن است باعث اشتباهات و خطاهای استراتژیک غیرقابل جبرانی گردد. اقدام حکومت کره شمالی در آزمایش بمب هیدروژنی و پرتاب ماهواره به فضا با موشک بالستیک با برد ۹۰۰۰ کیلومتر، از این منظر قابل درک است.

علاوه بر این موارد که عمدتاً به مسائل داخلی کره شمالی ربط دارند، می‌توان چند دلیل خارجی را نیز برای اقدامات اخیر کره شمالی مطرح نمود. تلاش رهبر جوان کره شمالی برای نشان دادن عزم راسخ خود در تدویم سیاست خارجی این کشور یکی از دلایلی است که در این راستا می‌توان به آن اشاره نمود. در واقع با آزمایش بمب هیدروژنی و پرتاب ماهواره با استفاده از موشک بالستیک، کیم جونگ اون می‌خواهد به دنیا بگوید که کره شمالی همچنان به مسیر سابق و کنونی خود ادامه خواهد داد و انتظارات در مورد تغییر در رفتار و سیاست خارجی حکومت این کشور بی‌نتیجه است. بحث نیاز رهبر کره شمالی به شناسایی خود از سوی جامعه بین‌المللی، به‌عنوان رهبری قدرتمند و با اراده قوی، نیز می‌تواند مطرح باشد. یعنی از طریق چنین اقداماتی، رهبر کره شمالی به جامعه بین‌المللی این پیام را می‌دهد که باید او را به‌عنوان رهبری قوی و دارای جایگاه مستحکم مورد شناسایی قرار دهند و اراده و توان وی را جدی بگیرند.

گفته می‌شود از دهه ۱۹۹۰ بر زندگی و حیات مردم کره شمالی سایه افکنده و طبق برآورد برنامه غذایی جهانی^۱ سازمان ملل تا کنون جان هزاران نفر را گرفته و میلیون‌ها نفر را در معرض گرسنگی و سوء تغذیه قرار داده است، را می‌توان به‌عنوان یکی دیگر از دلایل اقدام حکومت کره شمالی در آزمایش‌های هسته‌ای و موشکی مطرح نمود. در اواخر خرداد ۱۳۹۴ دولت کره شمالی اعلام کرد که «بدترین خشکسالی در صد سال گذشته همچنان در کره شمالی ادامه دارد و این مسئله خسارات زیادی را به مزارع کشاورزی وارد کرده است». در اوایل تیرماه ۱۳۹۴ سفیر کره شمالی در ایران در دیدار با رئیس جمعیت هلال احمر کشورمان، درخواست اضطراری نخست‌وزیر کشورش از جمهوری اسلامی ایران برای کمک را مطرح نمود و گفت: «از بسیاری کشورهای آسیایی تأمین ابزارهای مورد نیاز برای رفع خشکسالی و بهبود شرایط کشاورزی را تقاضا کردیم و از ایران نیز درخواست داریم تا هر اندازه در توان دارد، در این زمینه کمک حال کره شمالی باشد». این اولین بار بود که حکومت کره شمالی به خشکسالی در این کشور اعتراف کرد که این خود نشان می‌دهد حتی شعار رهبران این کشور در دو دهه گذشته مبنی بر اینکه «دو بار در روز غذا بخوریم»، نیز نه تنها نتوانسته مشکلات را برطرف نماید، بلکه وضعیت وخیم‌تر از پیش شده است. از این رو نباید تعجب کرد که کشوری با چنین وضعیت اسفناکی که مردمانش برای فرار از قحطی به خوردن علف‌های کوهی پناه برده‌اند، اقدام به

1. World Food Programme

سلاح هسته‌ای نخواهد بود و همچنین هرگز ابزارها و تکنولوژی سلاح هسته‌ای را تحت هیچ شرایطی [به دیگران] انتقال نخواهد داد». این نشان از جایگاه بازدارندگی در تفکر حکومت کره شمالی به‌طور عام و اقدام اخیر آن در آزمایش بمب هیدروژنی و موشک بالستیک دوربرد به‌طور خاص، دارد.

اظهارات سخنگوی وزارت خارجه کره شمالی مبنی بر اینکه «هنوز تمام پیشنهادها برای حفظ صلح و ثبات در شبه جزیره [کره] و در شمال شرق آسیا از جمله پیشنهادها برای توقف آزمایش‌های هسته‌ای ما و بستن قرارداد صلح در ازای توقف آزمایش‌های مشترک نظامی آمریکا معتبر است»، نیز می‌تواند تأییدی باشد بر این نکته که حکومت کره شمالی از جانب آمریکا و متحدانش در منطقه تهدیدی را برای وجود خود متصور است؛ که این تصور تهدید، نقش مهمی در اقدامات و رفتارهای این کشور ایفا می‌کند.

پیامدهای اقدامات کره شمالی

آزمایش بمب هیدروژنی و پرتاب ماهواره با استفاده از موشک بالستیک با برد ۹۰۰۰ کیلومتر از سوی کره شمالی، پیامدهایی را برای این کشور، در منطقه شرق آسیا و در جهان در پی خواهد داشت. در داخل، قدرت کیم جونگ اون با انجام این قبیل اقدامات بیش از پیش تقویت خواهد شد. البته افزایش فشارهای بیرونی بر کره شمالی، با توجه به خشکسالی و قحطی که هم‌اکنون در این کشور وجود دارد، مطمئناً وضعیت زندگی مردم را دشوارتر و اسفناک‌تر از قبل خواهد کرد. تعطیلی

احساس تهدید از جانب برخی همسایگان و بی‌اعتمادی نسبت به بعضی دیگر و نیز ادراک از تهدید آمریکا موضوع دیگری است که به رفتار و اقدامات کره شمالی شکل می‌دهد. در میان همسایگان، پیونگ‌یانگ، کره جنوبی را به‌عنوان دشمن بزرگ خود تعریف می‌کند. این حس دشمنی ریشه در تجارب گذشته و همچنین تفکرات کمونیستی حکومت حاکم بر کره شمالی دارد. ژاپن و هر کشور دیگری که متحد آمریکا باشد نیز از منظر رهبران کره شمالی دشمن محسوب می‌شود. در سطح نظام بین‌الملل هم رهبران کره شمالی به آمریکا به‌عنوان تهدیدی وجودی برای امنیت و بقای حکومت خود می‌نگرند. بعد از انجام آزمایش بمب هیدروژنی، در بیانیه‌ای که به مناسبت این اتفاق از تلویزیون دولت کره شمالی قرائت شد، آمده است: «تا زمانی که ایالات متحده آمریکا به‌طور کامل از سیاست خصمانه خویش در مورد کره شمالی دست نکشد، نه توفقی در روند توسعه سلاح‌های هسته‌ای ایجاد خواهد شد و نه اقدامی در راستای خلع سلاح هسته‌ای؛ حتی اگر آسمان نیز به زمین برسد».

علاوه بر این، کره شمالی به همسایگانی مانند چین و روسیه نیز اعتماد ندارد؛ چون به‌رغم دریافت برخی حمایت‌ها و کمک‌ها از این دو کشور، آنها نشان داده‌اند تمایلی به مقابله با فشارها یا حتی کاهش اثرات آنها بر پیونگ‌یانگ ندارند. به هر حال این رویکرد نیز قابل درک است، چون چین و روسیه دو عضو شورای امنیت هستند و در مقابله با اشاعه هسته‌ای خود را مسئول می‌دانند. همسایگی کره شمالی با این دو کشور، هر چند که پیونگ‌یانگ رویکرد خصمانه نسبت به آنها ندارد، اما بر محاسبات مقامات پکن و مسکو تأثیرگذار است. در چنین شرایطی که حکومت کره شمالی خود را تنها و در معرض دشمنان بیرونی تصور می‌کند و نسبت به دوستان سابق خود نیز اعتمادی ندارد، تا اندازه‌ای طبیعی است که به فکر «خودیاری»^۱ باشد و برای حفظ بقای خویش تلاش کند به سلاح‌های مخرب‌تری دست یابد. در واقع از این منظر، آزمایش بمب هیدروژنی و موشک بالستیک با برد ۹۰۰۰ کیلومتر توسط پیونگ‌یانگ با هدف «بازدارندگی»^۲ انجام گرفت. در بیانیه منتشر شده توسط تلویزیون کره شمالی پس از آزمایش بمب هیدروژنی آمده است: «کره شمالی به‌عنوان یک دولت هسته‌ای مسئولیت‌پذیر، تا زمانی که نیروهای دشمن به حاکمیتش دست درازی نکنند، استفاده‌کننده اول^۳ از

1. Self-help
2. Deterrence
3. First use

کره جنوبی که در آنجا مستقر هستند، تبدیل به کالا شده و دوباره به کره جنوبی صادر می‌شدند.

هر چند در این فرآیند جز حق الزحمه‌ای که به کارگران کره شمالی می‌دادند، منفعت دیگری نصیب پیونگ‌یانگ نمی‌شد، اما ارزش تمام واردات و صادراتی که در راستای فعالیت پارک کیسونگ صورت می‌گرفت، در ارزیابی تجارت خارجی کره شمالی محاسبه می‌شد. این به لحاظ تبلیغاتی برای حکومت کره شمالی، که بخش عمده‌ای از حیات خود را مدیون تبلیغات است، در مجموع می‌توانست مفید باشد. شاید این مسئله بر محاسبات حکومت کره شمالی در «اعلام جنگ» خواندن اقدام سئول در بستن پارک کیسونگ بی‌تأثیر نبوده است. علاوه بر این، آزمایش‌های اتمی و موشکی اخیر حکومت کره شمالی ممکن است باعث برهم خوردن روند مثبتی شود که در مجموع تجارت خارجی این کشور، از ۱۹۹۸ به بعد طی نموده است. تجربه نشان داده بعد از هر آزمایش اتمی از سوی کره شمالی، تجارت خارجی این کشور دچار افت قابل توجهی شده است. با توجه به اینکه چین اخیراً اعلام کرده «از تصویب قطعنامه‌ای که کره شمالی را مجبور به پرداخت هزینه اقدامات اخیر خود کند، حمایت می‌کنیم»، احتمال تحریم‌ها و فشارهای جدید و در نتیجه، افزایش مشکلات پیش روی کره شمالی بالاست.

پکن بزرگترین طرف تجاری کره شمالی محسوب می‌شود. سهم چین در تجارت خارجی کره شمالی از حدود ۵۰ درصد در ۲۰۰۴ به ۹۰ درصد در ۲۰۱۴ رسیده است. در سال ۲۰۱۴ ارزش واردات کره شمالی حدود ۴/۵ میلیارد دلار بوده، که از این میزان ۴ میلیارد دلار سهم صادرات چین به این کشور است. همچنین در ۲۰۱۴ ارزش کل صادرات کره شمالی حدود ۳/۲ میلیارد دلار برآورد شده، که ۲/۹ میلیارد دلار از این مقدار سهم واردات پکن از این کشور بوده است. با وجود این و با توجه به اینکه به نظر می‌رسد اراده پکن برای تنبیه کره شمالی به دلیل اقدام اخیر این کشور در آزمایش بمب هیدروژنی و موشک بالستیک با برد ۹۰۰۰ کیلومتر جدی است، احتمالاً فشارهای جدیدی بر پیونگ‌یانگ اعمال شود؛ که با توجه به وضعیت اسفناک داخلی این کشور، مشکلات گسترده‌تری را گریبان‌گیر مردم کره شمالی خواهد کرد. چین علاوه بر اینکه به دلیل عضویت دائم در شورای امنیت و نیز به‌عنوان یک قدرت بزرگ در مقابل با اقدامات کره شمالی احساس مسئولیت می‌کند، به

پارک صنعتی کیسونگ^۱ (پروژه‌ای که کره جنوبی در سال ۲۰۰۴ در خاک کره شمالی راه‌اندازی کرده و ۱۲۴ کمپانی کره جنوبی در آن فعالیت داشتند) خسارتی بزرگ برای کره شمالی، بویژه مردم این کشور، محسوب می‌شود. اهمیت این پروژه برای کره شمالی به اندازه‌ای است که حکومت این کشور نیز تعطیلی آن را «اعلام جنگ» از سوی کره جنوبی خوانده است. البته کریستوفر گرین، یکی از کارشناسان برجسته مسائل شرق آسیا و کره شمالی، در مقاله‌ای ادعا کرده است که «اقدام قاطعانه برای بستن پارک کیسونگ در نزدیک‌ترین زمان ممکن» جزو آخرین دستورالعمل‌های کیم جونگ ایل به پسرش بوده است.

استدلال وی این است که رهبران کره شمالی نسبت به نیات کره جنوبی از راه‌اندازی پارک کیسونگ مظنون بوده و معتقدند این پروژه ممکن است «اسب تروایی» برای نفوذ در کره شمالی باشد. اگرچه با توجه به اینکه طبق برآوردها صادرات کره شمالی در ۲۰۱۴ معادل ۳/۱۶۴ میلیارد دلار بوده است، نمی‌توان اهمیت بسیار زیاد پارک کیسونگ در مناسبات اقتصادی و تجاری کره شمالی را نادیده گرفت. سالانه بیش از ۵۰ هزار کارگر از کره شمالی در این پروژه مشغول کار بوده و بیش از ۱۰۰ میلیون دلار دستمزد دریافت می‌کرده‌اند. شیوه کار پارک کیسونگ این گونه بوده که محصولات نیمه‌تمام^۲ و مواد خام از کره جنوبی به کره شمالی صادر و در مجموعه کیسونگ توسط شرکت‌های

1. Kaesong Park
2. semi-finished products

دلایل مربوط به امنیت ملی خود نیز ملاحظاتی در رابطه با اقدامات کره شمالی دارد.

اول اینکه هر چند چین در لیست دشمنان کره شمالی نیست و بنابراین سلاح‌های پیونگ‌یانگ خطر فوری متوجه پکن نمی‌کند، اما معمولاً در روابط بین‌الملل به دولت‌هایی مانند کره شمالی که رفتارشان غیرقابل پیش‌بینی است، اعتماد چندانی وجود ندارد. دوم اینکه با افزایش رفتارهای تحریک‌کننده کره شمالی، حضور آمریکا در شرق آسیا به بهانه برخورد با اقدامات این کشور تقویت می‌شود؛ که چنین چیزی با توجه به تلاش‌های واشنگتن برای مهار چین، اساساً در راستای منافع پکن نیست. همچنین کره جنوبی و ژاپن به‌عنوان دو متحد اصلی آمریکا و دو رقیب بزرگ چین در شرق آسیا، به بهانه تهدید کره شمالی، توان دفاعی و نظامی خود را بیش از پیش تقویت خواهند کرد. این به احساس ناامنی پکن دامن می‌زند و در نهایت به شکل‌گیری و تشدید معمای امنیت^۱ و افزایش رقابت‌های نظامی و تسلیحاتی می‌انجامد؛ مسئله‌ای که چینی‌ها تلاش زیادی نموده‌اند از آن دوری کنند و رشد مسالمت‌آمیز خود را پیگیری نمایند. به هر حال به همه این دلایل، احتمالاً چین با فشارها بر پیونگ‌یانگ همراهی خواهد کرد و این نیز باعث بدتر شدن وضع داخلی کره شمالی خواهد شد.

روسیه به‌عنوان یکی دیگر از شرکای تجاری کره شمالی که ارزش تجارتش با پیونگ‌یانگ در ۲۰۱۳ برابر با ۱۰۴ میلیون دلار و در سال ۲۰۱۴ معادل ۹۲ میلیون دلار بوده است، نیز علاوه بر داشتن ملاحظاتی شبیه ملاحظات چین، به دلیل فشارهای اقتصادی که در اثر کاهش شدید قیمت نفت و همچنین فشار تحریم‌های غرب بر این کشور وارد شده، به‌نظر می‌رسد نه تنها تمایل یا توان حمایت از پیونگ‌یانگ را ندارد، بلکه به احتمال زیاد در اعمال فشارها بر حکومت کره شمالی همراهی خواهد کرد. مسکو بعد از اعلام آزمایش بمب هیدروژنی توسط کره شمالی، این اقدام را «نقض فاحش قوانین بین‌المللی و قطعنامه‌های شورای امنیت» خواند و در مورد خطر افزایش تنش‌ها در شبه‌جزیره کره هشدار داد. به هر حال همراهی روسیه با فشارها بر حکومت کره شمالی، پازل انزوای کامل پیونگ‌یانگ را تکمیل می‌کند و مردم کره شمالی را در وضعیت بدتری قرار خواهد داد.

اقدامات اخیر کره شمالی در سطح منطقه‌ای باعث تلاش بیشتر ژاپن و کره جنوبی برای افزایش توان نظامی خود در جهت مهار تهدیدات پیونگ‌یانگ خواهد شد. وزارت دفاع آمریکا اعلام کرده که در حال بررسی همه جنبه‌های احتمالی ارائه یک سیستم دفاع موشکی بالستیک تاد^۲ به کره جنوبی است. این سامانه توانایی انهدام موشک‌های کوتاه‌برد و میان‌برد را قبل از اصابت به هدف دارد. همچنین آمریکا اخیراً یک سیستم موشکی پاتریوت دیگر را به کره جنوبی تحویل داده است. به هر حال اقدامات اخیر کره شمالی، ژاپن و کره جنوبی را به افزایش هزینه‌های نظامی و تقویت بنیه‌های دفاعی خویش ترغیب خواهد نمود. این موضوع نه تنها بر مناسبات و موازنه قوا میان این دو کشور و کره شمالی تأثیر خواهد گذاشت، بلکه بدلیل اختلافات تاریخی و ژئوپلیتیکی بین توکیو و سئول و نیز این دو با پکن و همچنین بین ژاپن و روسیه بر سر جزایر کوریل (سرزمین‌های شمالی به تعبیر ژاپنی‌ها) می‌تواند باعث چرخه‌ای از تنش و تعارض در شرق آسیا گردد.

یکی دیگر از پیامدهای مهم منطقه‌ای اقدامات اخیر کره شمالی، نزدیکی بیشتر ژاپن و کره جنوبی به آمریکا و تقویت انگیزه حمایت آنها از سیاست‌ها و رویکردهای واشنگتن در شرق آسیا و همچنین مسائل جهانی خواهد بود؛ مسئله‌ای که آمریکا از آن استقبال می‌کند. این در حالی است که حضور بیشتر آمریکا در این منطقه و افزایش حمایت این کشور از ژاپن و کره جنوبی برای مهار چین و مقابله با کره شمالی، به بدتر شدن وضعیت خواهد انجامید. از

البته این به معنای توان مسلم کره شمالی در هدف قرار دادن نقاط هدف نخواهد بود زیرا انواع مختلفی از ماهواره‌ها و رادارهای جاسوسی و هشداردهنده و سیستم‌های دفاع موشکی پیشرفته از سوی ایالات متحده آمریکا و متحدانش در نقاط مختلف جهان، از جمله شرق آسیا، مستقر شده، که می‌توانند با هر نوع تهدید موشکی مقابله کنند. هم‌اکنون در منطقه شرق آسیا و در اطراف کره شمالی، یک رادار متحرک از نوع AN/TPY، یک پایگاه رادار دریا-پایه و بیش از ۵۰ کشتی جنگی مجهز به سیستم دفاع موشکی بالستیک Aegis و رادار Spy-۱ متعلق به آمریکا حضور دارند. با این وضعیت و با استقرار سیستم دفاع موشکی بالستیک تاد در مرز دو کره، بعید است موشک کره شمالی بتواند از این همه رادار و سیستم بگریزد و خود را به هدف برساند. به فرض اینکه کره شمالی به مسیر غرب موشک شلیک کند نیز رادارها و سیستم‌های دفاع موشکی پیشرفته‌ای در مناطق مختلف اروپا، بویژه شرق این قاره و همچنین در خاک آمریکا مستقر هستند که احتمال فرود آمدن آن را بسیار کم می‌کنند.

آزمایش‌های کره شمالی؛ بهانه‌ای تازه برای ایران‌هراسی
 آزمایش‌های هسته‌ای و موشکی کره شمالی هر چند ارتباطی به جمهوری اسلامی ایران ندارد، اما دشمنان و تندروهای مخالف ایران که از هر بهانه‌ای برای ترویج ایران‌هراسی و حمله به توافق هسته‌ای دریغ نکرده و نخواهند کرد، اقدامات اخیر پیونگ‌یانگ را دستاویزی برای تداوم رویکرد خود در مورد کشورمان قرار داده‌اند. جیمز ولسلی، از رؤسای سابق سازمان سیا، ویلیام گراهام، مشاور ریگان در امور علمی و از مدیران ناسا، هنری کوپر، مدیر ابتکار دفاع استراتژیک (جنگ ستارگان) و مذاکره‌کننده ارشد گفتگوهای دفاعی و فضایی با شوروی، فریتز ارمارت، رئیس شورای اطلاعات ملی، پتر وینسنت پری، از مقامات ارشد سابق سیا و از

این منظر شاید بتوان گفت که تنش‌ها در شبه‌جزیره کره تا حدود زیادی در راستای منافع ایالات متحده است، چون هم باعث کاهش اختلافات سئول و توکیو، به‌عنوان دو متحد اصلی آمریکا در منطقه، می‌شود و هم این دو را به واشنگتن نزدیک‌تر می‌گرداند. چنین چیزی خوشایند چین که با کره جنوبی، ژاپن و آمریکا مشکلاتی دارد و روسیه که با ژاپن اختلافات سرزمینی دارد، نخواهد بود. علاوه بر این موارد، ممکن است کره جنوبی و ژاپن در شرایط خاصی به سلاح هسته‌ای فکر کنند و آن را برای ایجاد توازن در مقابل تهدید کره شمالی مفید ارزیابی نمایند.

در سطح جهانی نیز آزمایش بمب هیدروژنی توسط کره شمالی، که تا قبل از این تنها کشورهای محدودی از جمله آمریکا و روسیه از چنین قابلیت برخوردار بوده‌اند، اتفاق مهمی محسوب می‌شود. این مسئله در کنار آزمایش موشک بالستیک با برد ۹۰۰۰ کیلومتری که کره شمالی با استفاده از آن ماهواره‌ای را به فضا پرتاب نموده است، اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. در واقع بحثی که در اینجا مطرح می‌باشد و به نگرانی‌ها دامن زده، این است که پیونگ‌یانگ می‌تواند با قرار دادن نمونه کوچک شدهٔ بمب هیدروژنی بر روی این موشک بالستیک با برد ۹۰۰۰ کیلومتر، محدودهٔ گسترده‌تری از جهان را در تیررس اهداف هسته‌ای خود قرار دهد. همان‌گونه که بر روی نقشهٔ زیر نشان داده شده، موشک بالستیکی که کره شمالی اخیراً آزمایش کرده است بخش وسیعی از کره زمین را پوشش می‌دهد.

1. Miniaturised type

دستیاران ویژه ریگان، اخیراً مقاله‌ی مشترکی را در «نشنال اینترست ریویو» منتشر نموده و در آن تلاش کرده‌اند بین مسیری که دولت بیل کلینتون در مورد کره شمالی در پیش گرفت و مسیری که باراک اوباما در رابطه با ایران برگزیده است، نوعی شبیه‌سازی انجام دهند.

آنها در این مقاله نوشته‌اند که «ایران برنامه‌ی هسته‌ای صلح‌آمیز خود را به‌منظور فریب دادن اوباما، رفع تحریم‌های بین‌المللی و جلوگیری از اقدام نظامی غرب قربانی کرده است، در حالی که بدون شک یک برنامه‌ی نظامی مخفی زیرزمینی از سوی این کشور دنبال می‌شود. به همین خاطر است که تحت توافق هسته‌ای، ایران اجازه‌ی بازرسی از تأسیسات نظامی و مصاحبه با دانشمندان را نمی‌دهد». این مقامات ارشد امنیتی سابق آمریکا می‌گویند: «بر اساس گزارش‌های سازمان بین‌المللی انرژی اتمی و منابع دیگر، ارزیابی ما این است که ایران احتمالاً سلاح هسته‌ای دارد». یکی از سرمقاله‌نویسان «نیویورک پست» نیز در مقاله‌ای با اتکا به تصاویر ماهواره‌ای گزارش اخیر استرترفور^۱ در مورد تغییر و تحولات در سایت نظامی پارچین، ادعا می‌کند که «ایران هم‌اکنون به‌صورت مخفیانه در حال ارتقاء برنامه‌ی هسته‌ای خود است». وی با اشاره به نگرانی‌ها در مورد تهدیدات ایران و کره شمالی، خطاب به رئیس‌جمهور آینده‌ی آمریکا عنوان می‌کند: «برای خلع سلاح دولت‌های یاغی، شما نمی‌توانید صرفاً به توافقات هسته‌ای مهر و موم شده، تکیه کنید».

نتیجه‌گیری

آزمایش بمب هیدروژنی و موشک بالستیک توسط کره شمالی، موجی از انتقادات نسبت به این کشور و ابراز نگرانی در مورد پیامدهای این اقدام برای امنیت منطقه شرق آسیا و جهان را به دنبال داشته است. هر چند انجام این آزمایش‌ها توسط کره شمالی، بدون تردید پیامدهایی را در سطوح داخلی، منطقه‌ای و جهانی در پی خواهد داشت، اما به‌نظر می‌رسد در این مورد اغراق شده است. کسانی که در مورد پیامدهای این گونه اقدامات کره شمالی به‌صورت اغراق‌آمیز بحث می‌کنند، عمدتاً تحت تأثیر پارادایم امنیت در دوران جنگ سرد هستند. واقعیت این است که سلاح هسته‌ای از زمانی که آمریکا و شوروی به توازن هسته‌ای دست یافتند، به دلیل مسئله‌ی تخریب تضمینی دوجانبه^۲ اهمیت خود را به‌عنوان یک برگ برنده در منازعات و مناسبات ژئوپلیتیکی جهان از دست داد. سلاح هسته‌ای فقط توانست

در شرایطی که منحصراً در اختیار آمریکا بود باعث تسلیم ژاپن در جنگ جهانی دوم شود و بعد از آن، هیچ‌گاه برای دارندگانش امتیاز آور نبوده است.

همچنین فروپاشی شوروی، اشتباه و ضعف تفکری که می‌گوید سلاح هسته‌ای امنیت می‌آورد را به‌طور واضحی برای همگان عیان ساخت. وضعیت امروز کره شمالی با جمعیت ۲۵ میلیونی و ارزش کل تجارت خارجی ۷ میلیارد دلاری (شامل صادرات ۳ میلیارد دلاری) نیز نشان می‌دهد که سلاح هسته‌ای نه تنها لزوماً امنیت‌ساز نیست، بلکه ممکن است باعث تباهی و بیچارگی ملتی شود. البته داشتن سلاح هسته‌ای و توسعه آن به‌عنوان ابزاری بازدارنده در زرادخانه‌های تسلیحاتی موضوع مهمی است، اما آنچه غیرعقلانی و غیراخلاقی است، صرف هزینه‌های گسترده و به‌خطر انداختن زندگی یک ملت برای رسیدن به چنین سلاح‌های ناکارآمدی در دنیای امروز، است. در عصر کنونی، تلاش برای توسعه سلاح هسته‌ای به قیمت انزوای بین‌المللی، تحریم‌های فلج‌کننده، عدم توسعه اقتصادی و تکنولوژیکی و ناتوانی در ایده‌سازی و برندسازی جهانی و اشاعه قدرت نرم، حاکی از دور بودن و نشناختن روندهای اصلی جهانی است. تاریخ مملوء از نمونه‌هایی است که نشان می‌دهد کسانی که نتوانسته‌اند روندهای بنیادین جهانی دوران خود را درک کنند، نه تنها فرصت اثرگذاری مثبت بر این روندها را از دست می‌دهند، بلکه محکوم به شکست هستند. تمام اعمال و اقدامات حکومت کره شمالی و نتایج آن در این چارچوب قابل درک است.

1. Stratfor
2. Mutually Assured Destruction